

Båtliv – ett rent nöje!

Innehåll

Information för nordiska båtanvändare	3
Fritidsbåtshamnen – ett trevligt ställe att vara på?	4
Att minska förorening är allas vårt ansvar	5
Farligt avfall i fritidsbåtshamnen	6
Förberedelser för båtsäsongen	8
Bra att veta när du köper underhållsprodukter för din båt	10
Val av produkter	11
Alternativ till bottenfärger som innehåller biocider	12
Förberedelser för vintern	13
Bränsle och olja	14
Beredskap för nödsituationer	15
Information	16

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet hör till de äldsta och mest omfattande regionala samarbetsformerna i världen. Samarbetet omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland. Det stärker samhörigheten mellan de nordiska länderna med respekt för nationella skillnader och likheter. Samarbetet ger bättre möjligheter att hävda nordiska intressen i omvärlden och främja goda grannförhållanden.

Samarbetet formaliserades år 1952 då Nordiska rådet grundades som ett forum för parlamentarikerna och regeringarna i de nordiska länderna. År 1962 ingick de nordiska länderna Helsingforsavtalet, som sedan dess har utgjort den grundläggande ramen för det nordiska samarbetet. År 1971 bildades Nordiska ministerrådet som ett formellt forum för samarbete mellan de nordiska regeringarna och den politiska ledningen i de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

ANP 2005:745

©-Nordiska ministerrådet 2005

Design: Brandpunkt a/s

Illustrationer: Jørn Grynnerup

Tryck: Guðjon Ó, Reykjavík 2005

Upplaga: 56.400

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljömärkningen.

Printed in Iceland

På www.norden.org finns denna broschyr på alla nordiska språk.

Interconsult ASA i Norge har i samarbete med COWI AS i Danmark tagit fram denna broschyr.

Information för båtfolk i Norden

Denna broschyr är till för dem som gillar båtliv, är medlemmar i en båtklubb eller ansvariga för en fritidsbåtshamn.

I broschyren lämnas upplysningar om skyldigheten för båtägare och fritidsbåtshamnar att minska föroreningar i och omkring fritidsbåtshamnar, samt exempel på hur föroreningar kan minskas.

Land	Ungefärligt antal båtar *
Sverige	600 000
Norge	500 000
Danmark	50 000
Finland	370 000
Island	2 000
Färöarna	2 000
Åland	8 000

*Jollar, kanoter och roddbåtar ingår inte.

Några lösningar för minskning av föroreningar kommer att kräva ändringar av, och investeringar i fritidsbåtshamnen. Andra lösningar kräver endast vilja att göra saker på ett annat sätt.

Vi hoppas att denna broschyr blir till nytta och inspiration för båtfolket i de nordiska länderna.

Fritidsbåtshamnen – ett trevligt ställe att vara på?

Vi förbrukar årligen ca. en halv miljon liter växthindrande bottenfärger och ännu mer underhållsprodukter för nöjesbåtar i de nordiska länderna.

Växthindrande bottenfärger som innehåller aktiva ingredienser (biocider) har skadliga verkningar på vattenlevande organismer.

Även andra underhållsprodukter för båtar kan innehålla miljögifter, som förorenar botten i fritidsbåtshamnen och havet.

- Miljögifter påverkar hela näringskedjan negativt, från små marina organismer till fisk och skaldjur. Miljögifterna medför att fisk och skaldjur kan bli giftiga och oätliga.
- Spridning av miljögifter från fritidsbåtshamnen kan förorena sediment på havsbotten.
- Miljögifter kan vålla miljöproblem långt efter det att föroreningskällan avlägsnats.
- Miljögifter kan minska områdets värde, eftersom saneringsarbetet är kostsamt.
- Läckage och spill av olja och bränsle kan bidra till en dålig vattenkvalitet.

Att minska förorening är allas vårt ansvar

Det är en god idé att utse en person som ansvarar för miljöarbetet i din fritidsbåtshamn eller båtklubb. Denne bör hålla sig informerad om lagar och bestämmelser, och om lämpliga åtgärder för att minska förorening. Det är en god början att identifiera föroreningskällorna i din fritidsbåtshamn, för att ta reda på vilka åtgärder som bör vidtas för minskning av föroreningar.

- Det är förbjudet att dumpa avfall i sjön och att skräpa ned.
- Alla båt användare är skyldiga att ta hand om sitt avfall så att det inte ställer till skada. Lämna det på anvisad plats i fritidsbåtshamnen.
- En fritidsbåtshamn är skyldig att ta emot avfall från båtar som använder hamnen.
- Alla fritidsbåtshamnar måste ha en plan för avfallshantering, så att avfallet hanteras enligt tillämpliga regler och bestämmelser.
- Alla fritidsbåtshamnar är skyldiga att förebygga föroreningar och ha behövlig utrustning för nödsituationer tillgänglig.
- Myndigheterna utfärdar regler för de aktiva beståndsdelarna i påväxthindrande bottenfärger. Det är var och ens skyldighet att ta reda på vilka typer av påväxthindrande bottenfärg som tillåts.

Farligt avfall i fritidsbåtshamnen

Farligt avfall kan orsaka svår förorening, eller skada människor och miljö, om det inte tas om hand på rätt sätt. Den lokala myndigheten ansvarar för att det tillämpas ett system för hantering av farligt avfall. Det är vårt ansvar att samla upp och förvara farligt avfallet i godkända anordningar.

Farligt avfall i fritidsbåtshamnen

Farligt avfall får inte blandas med annat avfall, utan skall förvaras i separata behållare för farligt avfall.

- Rester av färg och lösningsmedel
- Rester och damm från växthindrande bottenfärg
- Använda behållare, målarpenslar, kläder och trasor med rester av färg och lösningsmedel
- Motorolja och smörjmedel
- Begagnad elektrisk och elektronisk utrustning
- Motorbatterier

Lagring av farligt avfall

- Farligt avfall skall lagras i lämpliga avfallsbehållare. På avfallsbehållarna skall typ av innehåll anges.
- Farligt avfall skall förvaras inlåst.
- Utse en person som ansvarar för förvaringsanordningarna. Denne skall uppge vad som finns i avfallet, och lämna över det till godkänd plats för avfallshantering.

Förberedelser inför båtsäsongen

Uppsamling av slipdamm och avfall från slipning och skrapning

Under vårrustningen tar de flesta bort resterna av den gamla växthindrande bottenfärgen.

Om båtens skrov inte är väl underhållet, kan lagret av växthindrande bottenfärg spricka och flagna av. Om man håller skrovet i gott skick minskas därför föroreningen av vattnet.

Rester och flagor av växthindrande bottenfärg är en betydande föroreningskälla, om de inte samlas upp.

Det är mycket lätt att samla upp rester och flagor av växthindrande bottenfärg, om båten skrapas medan den står på en slät yta eller ett plastskynke.

En dammsugare kan underlätta

Skrappavfall och damm kan samlas upp med en industridammsugare med vakuumskrapa och en poler/slipmaskin. Det danska segelsällskapet har, tillsammans med den danska miljöministeriet, utvecklat riktlinjer för avlägsnande av växthindrande bottenfärg. Alla hamnar

uppmannas att tillhandahålla utrustning för dammsugning. Denna utrustning kan hyras eller lånas ut till båtägare.

Det rekommenderas att använda en dammsugare som:

- är konstruerad för att ansluta till uttaget på elverktyg
- har godkända filter för damm från riskavfall (HEPA-filter)
- kan användas utomhus/vid fuktigt väder
- har stora hjul, så att den är lätt att transportera
- har en markör som anger när påsen skall bytas.

Dammsugarpåsar som innehåller färgdamm klassificeras som farligt avfall, och skall lämnas på en plats för mottagning av sådant avfall.

Läs mer om metoder för uppsamling av damm på:

<http://www.mst.dk/kemi/01070000.htm>

Bra att veta när du köper underhållsprodukter för din båt

Märkning av produkter som är bättre ur miljösynpunkt

Svanen

EU-
blomman

Bra miljöval

Produkter som uppfyller vissa miljökriterier får miljömärkas. Märkena 'Svanen' och 'EU-blomman' är officiella märkningar i de nordiska länderna. Den svenska 'Bra miljöval' är ett exempel på en nationell miljömärkning. För närvarande är endast ett fåtal båtprodukter miljömärkta. Om man begär att få miljömärkta produkter, kommer tillgången troligen att öka.

Märkning av miljöfarliga produkter

Produkter märks som miljöfarliga om innehållet av miljöfarliga beståndsdelar överskrider vissa gränsvärden.

Exempel på båtprodukter som kan märkas som miljöfarliga är:

- bottenfärger som innehåller biocider
- lösningsmedel eller lösningsmedelsbaserade färger och fernissor
- polermedel, spackel och lim

Rester av miljöfarliga produkter klassas som farligt avfall, och måste hanteras och deponeras på platser för mottagning av farligt avfall.

Produkter kan också märkas som hälsofarliga (irriterande, frätande, giftiga, skadliga, cancerframkallande). Rester av sådana produkter är också farligt avfall.

Val av produkter

Bra underhåll ökar båtens livslängd. Det är därför i sig själv bra för miljön.

Tänk på det här när du ska underhålla din båt:

- **Behöver du verkligen alla de produkter du använder?**
En del produkter är mycket effektiva, eftersom de innehåller stora mängder starka kemikalier. Åtskilliga produkter är märkta som hälso- eller miljöfarliga. Kan du ersätta dessa produkter genom att använda andra produkter eller metoder?
- **Hur hanterar du rester av lösnings-medel och kemikalier?**
Lösningsmedel och kemikalier får inte hällas i havet eller på marken. Redan små mängder av dessa ämnen kan skada miljön. Hanteras dessa rester så att de inte vållar någon skada?
- **Vad finns det för alternativ till biocid-baserade bottenfärger?**
Båtar som används mycket behöver mindre aktiva beståndsdelar i den växthindrande bottenfärgen än båtar som används i mindre omfattning. Det är även mindre påväxt i sött och bräckt vatten. Använder du din båt mycket? Finns det mindre skadliga, alternativa produkter på marknaden?

Alternativ till växthindrande båtbottnfärger som innehåller biocider

Bottenfärg innehåller ofta aktiva beståndsdelar (biocider), så som koppar eller zink, för att förhindra påväxt av bakterier, växter och organismer på båtens skrov. Åtskilliga av dessa produkter är skadliga för livet i havet.

Det finns andra metoder för att undvika problem med påväxt på din båts skrov. Här är några exempel på metoder du kan överväga, för att ersätta påväxthindrande bottenfärger som innehåller biocider:

- **Båttvätt.** Tvätta din båt ofta med en flytande båttvätt.
- **Algduk.** En duk som smiter åt kring skrovets undervattensdelar, när din båt är i fritidsbåtshamnen.
- **Torrdocka.** Det finns uppblåsbara torrdockor som lämpar sig för fritidsbåtshamnar.
- **Mycket hårda och släta målarfärger.** Dessa fungerar så att organismer inte lika lätt kan fästa sig på skrovet.
- **Förlägg fritidsbåtshamnen till en flodmynning eller i skugga.** Mera sötvatten och mindre solljus minskar algpåväxten.

Förberedelser för vintern

Spola båten

Vid slutet av båtsäsongen rengör man ofta båtens skrov med vatten under högt tryck. Koppar och andra aktiva beståndsdelar i den påväxthindrande bottenfärgen är mestadels fästa vid fasta partiklar. Detta innebär att det är viktigt att du spolat båten på ett ställe, där partiklarna i spolvattnet kan avskiljas och samlas upp.

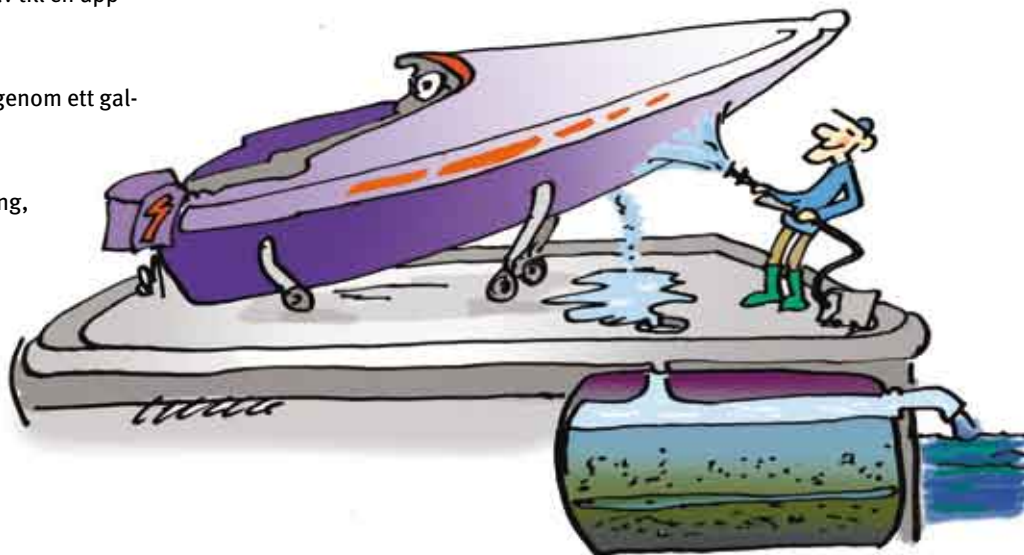
Åtgärder i fritidsbåtshamnen

Ett spolningsområde bör anordnas, där vattnet rinner av till en uppsamlings- och sedimenteringstank.

- Om båtar spolas på kajområdet, kan vattnet ledas genom ett galler och ned i en sedimenteringstank.
- Om båtarna spolas på området för vinteruppställning, bör området ha en jämn yta, där vattnet kan ledas till en sedimenteringstank.

Vattnet får sedan passera genom ett sandfilter. Förorenat slam och partiklar kan uppsamlas från tanken och filtret.

Sedimenteringstankens storlek måste anpassas till verksamhetsnivån i fritidsbåtshamnen. I fritidsbåtshamnar i känsliga områden kan man tvingas rena tvättvattnet med effektivare metoder än de som här beskrivits.

Bränsle och olja

Förvaring av bränsle och olja

Tankar för lagring av bränsle och olja över marknivån skall stå i en uppsamlingsbassäng med ogenomtränglig botten. Denna bassäng måste kunna rymma hela innehållet i tanken. Tankar och rörledningar under marknivån måste kontrolleras regelbundet.

Det är lättare att förebygga än att städa upp efter oljespill

Se till att slangar, tankar och pumpar på land och på båtar är i gott skick. Fyllning av flyttbara bränsle- och oljetankar bör ske på ett ogenomträngligt underlag, där spill kan samlas upp.

Val av bränsle

Alkylatbensin är ett motorbränsle av extra ren kvalitet. Det innehåller mindre skadliga beståndsdelar än andra bränslen som bensen, aromatiska kolväten och olefiner. Alkylerad bensin minskar förorening från motorer betydligt. Detta är särskilt viktigt när du använder din båt i känsliga områden, som i stillastående vatten eller i sötvatten och om du har tvåtaktsmotor. Läs mera om alkylatbensin på: <http://www.spi.se>.

Val av olja

Använd biologiskt nedbrytbar tvåtaktsolja.

Beredskap för nödsituationer

- Håll absorberande material tillgängligt, för uppsamling av olja på land, i vatten och i båten. Organiska material som träfiber, bark och nedbrytbara absorptionskemikalier är produkter som finns att tillgå för hantering av spill. Använt material läggs i behållare för oljeavfall (farligt avfall).
- Kom ihåg att bensiångas är mycket eldfarlig. Om bensiin spillts ut, bör du kontakta räddningstjänsten på platsen. De kan hjälpa dig att göra rent på ett säkert sätt.
- Använd inte kemikalier (dispergeringsmedel som diskmedel eller liknande) för att lösa upp oljespill. Det är bättre att använda absorberande material och utrustning för uppsamling av spill som lämpar sig för din fritidsbåtshamn och dess omgivning. Många leverantörer kan erbjuda "paketlösningar" med olika typer av uppsamlingsutrustning ('spill kits').

Information

norden

Nordiska ministerrådet

- Sverige** Naturvårdsverket: Tel +46 (0)8-698 10 00. www.naturvardsverket.se
Kemikalieinspektionen: Tel +46 (0)8-519 411 00. www.kemi.se
Sjöfartsverket: Tel +46 (0)11-191 000 www.sjofartsverket.se
Om biocider/aktiva ämnen i bottenfärger: www.kemi.se
Om miljömärkning av kemikalier: www.kemi.se
Om mottagning och leverans av avfall från båtar: www.sjofartsverket.se
Om farligt avfall: www.naturvardsverket.se
- Åland** Ålands landskapsregering: Tel +358 (0)18 25000.
Miljöbyrån: www.ls.aland.fi/socialomiljo/miljo/
Ålands hälso- och sjukvård. Miljöhälsovård: Tel +358 (0)18 5355

Om mottagning i hamn av avfall och lastrester från båtar:
www.ls.aland.fi/.composer/upload/modules/lagar/afs2003_nr58.pdf
Om utsläpp av toalettavfall:
www.ls.aland.fi/.composer/upload/modules/lagar/afs2003_nr32.pdf
- Finland** Miljöförvaltningen. Finlands miljöcentral: Tel +358 (0)9 403 000. www.miljo.fi
Sjöfartsverket: Tel +358 020 4481 www.fma.fi

Om mottagning av båtavfall: Statsrådets förordning om förhindrande av vattnens förorening förorsakad av fartyg (1167/2003)

Om kemikalier: www.miljo.fi > miljöns tillstånd > kemisk förorening av miljön > kemikalier för industrin och konsumenterna (kuluttaja- ja teollisuuskemikaalit) > biocider

www.miljo.fi > Jag och miljön > Att röra sig i naturen > Båtliv > Båtar och antifoulingfärger

www.miljo.fi > tillståndsfrågor > kemikalietillstånd > godkännande av antifoulingmedel
- EU** Lagar och direktiv inom EU: www.europa.eu.int/eur-lex/en/index.html

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K

www.norden.org

